

Szajtapasz – Iglói-Nagy István publicisztikája

S

Ki ne emlékezne Zinédine Zidane és Marco Materazzi „fejelős” jelenetére a 2006-os labdarúgó-világbajnokság döntőjében? A francia sztár bólintását vérmérséklettől, hovatarozástól függően a súlyos testi sértéstől egészen a gyermeki biccentésig skálázták, s természetesen arról is nagyon sokat vitáztak: vajon az olasz játékos mely szavai váltották ki az indulatot. A testi érintkezés tényét a televíziós közvetítések nyomán nehéz lett volna nem megtörténné beállítani, de a verbális tartalom megfejtése már nagyobb nehézségekbe ütközött. A mértékadónak vélt BBC szájról olvasó szakemberekre hivatkozva ezt vélte „hallani” Materazzitól: „Dögölj meg te és az egész családod!” Viszonylag gyorsan jelentkezett egy párizsi székhelyű rasszizmusellenes csoport, az SOS-Racism, szóvivője magabiztosan állította, hogy az olasz ajkait inkább a „mocskos terrorista” szavak hagyták el, vagy azok is. Nem vagyok felvértezve ilyen irányú szakértelemmel, de annyit nyilván meg tudok állapítani, hogy a két tartalom, bár egyik változat sem mondható kedves barátkozásnak, viszonylag távol áll egymástól. Más források szerint Zidane felmenői, rokonai is szóba kerültek, Materazzi őket is megemlítette, nem éppen kedvező szövegkörnyezetben.

Mára már nagyot változott a világ. Az ajakspecialisták tudására nagy szükség lett, ismert emberek, politikusok, színészek, sportolók száján csüngenek a szótolvajok, és a hírportálok, tévétársaságok bőkezűen fizetnek egy-egy megfejtett, kicsúszott mondatért. A valódi szakértők tudását némileg degradálja, hogy már mobilapplikáció is létezik, amelyik optimális látószögben nagy távolságból is pontosan meg tudja fejteni az elejtett szavakat. Az ember szinte csak arra kell, hogy ő beszéljen, a megfejtés már a szoftverek dolga. Nem véletlen, hogy az utóbbi években mind gyakrabban látni: az életüket nagy nyilvánosság előtt élők magáncélú közlendőiket a mellettük állóknak a szájuk elé tett kezükkel próbálják nem láthatóvá tenni.

A szajtapasz különösen kedvelt lett a spanyol futballpályák környékén, mert hát az ibériaiak módfelett közlékenyek, bőbeszédűek, és nem is annyira szemérmesek, de közlendőjük sem mindig nyomdafestéktűző. Az ellenfél megrettentését taktikai szinten használó Real Madrid-védő, Sergio Ramos pályán elhangzó mondataiból például vaskos köteteket lehetne írni. Évekkel korábban jókora botrány keveredett, amikor egy Atlético Madrid elleni rangadón a szintén nem puhaságáról elhíresült védőtársának, Pepének – a szájolvasó kamerák leleplezése szerint – ezt mormolta egy szögletűgást megelőzően: „Te borítod fel Diego Costát vagy én?” És a városi rivális gárda csatára másodpercekkel később valóban felborult, akkor éppen Ramos jóvoltából. A játékvezető, mintha mi sem történt volna, engedte tovább a játékot. Pedig ha sípol, kiszalad az oldalvonalhoz, segítségül hívja a szájról olvasó alkalmazást, pillanatok alatt kiderül,

hogyan ott, bizony, előre megfontolt szándékból elkövetett „felborítás” történt. Na de jól néznénk ki, ha a videóbíró mellett már ilyen modern kellékek is a játék megszakítását eredményeznék.

Meg nem erősített feljegyzések szerint a tenyér mögötti beszéd Dél-Amerika futballpályáiról származik, a szakvezetők ilyen titkos módon adtak taktikai utasításokat, remélvén, hogy a mindenre figyelő ellenfelek nem tudják meg, milyen feladatokkal dobják támadásba az övéiket, s amikor már a hálóban a labda, késő bánat, ugyanis mindenki számára világos lesz, mi volt a terv. A brit The Sun című lap viszont egészen máshonnan eredezteti a száj takarását. Egy bizonyos Phil Hall nevű kommunikációs szakember, aki maga is jó néhány szigetországi csapatnál tevékenykedett, a gondjaira bízott futballistáktól azt hallotta, hogy a száj elé tett tenyér nem a titkolózás miatt lett használatos. Hall szerint a stadionokban akkora a hangzavar, hogy az ember a saját szavát sem hallja, nemhogy a társáét, s a kézfej inkább tölcser funkciót tölt be, vezeti a hangot a címzett fülébe. Érdekes magyarázat, de azért hajlanék arra, hogy a taktikai fedésnek nagyobb a valóságtartalma.

Az Angol Labdarúgó-szövetség (FA) egy januári eset kapcsán nem a taktika utólagos elemzése céljából vett igénybe szájról olvasó szakembereket (angolul: lip-reader). A Hawthorns-stadionban, a West Bromwich Albion–Brighton összecsapáson alaposan összekapott a hazaiak egyszeres angol válogatottja, Jay Rodriguez és a vendégek kameruni válogatott hátvédje, Gaetan Bong. A feleket személyes meghallgatásra hívták a szövetségbe, ahol az afrikai ellentmondást nem tűrően állította, hogy Rodriguez ezt mondta neki egy ütközés után: „Fekete vagy és bűdös!” A West Brom játékosa tagadta, hogy ezek a szavak elhangzottak volna, szerinte „csupán” ennyit közölt ellenfelével: „Kib...tt bűdös a leheleted!” Nyilván nem kellene vitát kezdeményezni, hogy melyik mondat a sértőbb, meg hogy egyáltalán pízsiszempontról mennyire korrekt ezt egy másik ember fejéhez vágni. Az FA illetékes testülete nem is foglalt ebben állást, vagyis csupán annyit kérdezett a „lip-readerektől”, hogy a televíziós felvételek alapján meg tudják-e erősíteni a Bong által elhangzottakat.

A Rodrigueznek tulajdonított mondat első felével nem nagyon lehet vitába szállni, más kérdés, hogy egy színes bőrű embernek ildomos-e azt mondani, hogy fekete. A szájról olvasók hosszas vizsgálatok, sokórás elemző munka után feltették a kezüket, mondván, képtelenség utólag megállapítani, hogy ténylegesen elhangzottak-e a „black és a stink” szavak, mivel Rodriguez keze szinte teljesen eltakarta a száját, nem lehet hitelt érdemlően igent vagy nemet mondani. Ha Rodriguezet vétkesnek találják, legalább öt mérkőzésre szóló eltiltás lett volna a büntetése, ám az FA döntéshozói nem látták igazoltnak Bong állítását. Egy tiszteletkört futva azt azért megemlézték, hogy egy pillanatig nem kételkedtek a kameruni labdarúgó jóhiszeműségében, nem vetették a szemére, hogy hamis váddal él, de ha a szakemberek nem foglalnak állást, akkor nincs helye szankciónak. Ami pedig a rossz szájját illeti, ha tényleg elfelejtett Bong azon a napon fogat mosni, nos, ez vélhetően szubjektív megítélés kérdése, nem jár érte eltiltás. A már harmadik szezonját Angliában töltő afrikai futballista természetesen szomorúan vette tudomásul a verdiktet, továbbra is állítja, hogy Rodriguezet valóságghűen idézte. S bár csalódott az FA-ben, azért bátorítja társait, hogy hasonló esetekben ne tűrjenek, jelentsék fel az ellenük vétkezőket.

A West Brom labdarúgóját tehát megmentette a száj elé tett kéz, hiába a modern technika, hiába a szaktudás, a következő fordulóban pályára léphetett, mintha mi sem történt volna. Aligha lehet megoldást találni az ilyen vagy hasonló esetekre. Aki életében játszott már

akármilyen kis tétre is menő mérkőzésen, nyilván maga is elismeri, hogy olykor az összecsapás hevében mindenfélét egymás fejéhez vágna a mérkőző felek, amit aztán lecsendesedve maguk sem gondolnak komolyan, vagy netán már nem is emlékeznek az atrocitásra. De a sztárok mondanivalójára vevő a világ, ők pedig takarnak. Jól fésült, előre kitervelt mondatokkal szívesen látják magukat viszont a címlapokon, hírportálokon, de a szitkokat, becsmérő szavakat megtartanák maguknak, illetve személyesen annak, akinek szánták. Azt csak remélni lehet, hogy a nagy hatalmú, szenzációéhes média nem hozakodik elő valamilyen szabálmódosítási ötlettel, nem keresik fel a FIFA vagy az UEFA vezetőit, hogy ugyan már a nagyérdemű érdekében szankcionálják a szájukat eltakaráó futballistákat, szakvezetőket, játékvezetőket. Mert a nézőknek, olvasóknak joguk van tudni, hogy például Rodriguez szerint Bong valójában fekete és bűdös-e. De valljuk be, nem lenne szerencsés, ha a sárga lapot jelentő szabálytalanságok sorába felvennék a (tiltott) szájjár használatát is. Marad a szájtakaráás, s maradnak a szitkok, amelyeket ki-ki intelligenciája, világlátása alapján fogalmaz meg.